

Propozycja Śląskiego Ogrodu Botanicznego na temat zasad gospodarowania lasami o wiodącej funkcji społecznej

Poniższe akapity przedstawiamy jako propozycję priorytetów i zasad, które naszym zdaniem powinny obowiązywać przy sporządzaniu nowych PUL dla lasów o wiodącej funkcji społecznej. Ponadto, po zapisy te warto sięgać już teraz, dla wsparcia procesu uzgadniania modyfikacji, ograniczeń i wyłączeń z pozysku drewna dla takich lasów.

Materiał ten jest KOMPLEMENTARNY względem propozycji zasad przekazanej w dokumentacji prac zespołu przez stronę społeczną.

Naszą intencją jest przybliżenie wszystkich zainteresowanych do wspólnej, docelowej wizji gospodarowania lasami o wiodącej funkcji społecznej. Ten dokument powinien pomóc w jednoznacznym wyartykułowaniu obecnych zbieżności i rozbieżności między stanowiskami różnych uczestników dyskursu. Uważamy, że wspólnym obowiązkiem wszystkich zainteresowanych jest znalezienie rozwiązań, które mogą zdecydować o dobrej przyszłości lasów wokół miast naszej konurbacji w perspektywie dziesięcioleci, a nie tylko na „tu i teraz”.

Ogólne priorytety gospodarowania lasami o wiodącej funkcji społecznej

- Muszą to być lasy trwałe, odporne na zaburzenia mogące prowadzić do rozpadu drzewostanów.
- Lasy te mają pełnić przede wszystkim funkcje ochronne i społeczne, takie jak: regulacja klimatu, poprawa jakości powietrza, ochrona zasobów wodnych, przeciwdziałanie powodziom, zachowanie i powiększanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej, ochrona gleb, zaspokajanie potrzeb rekreacyjnych, kulturowych, duchowych i edukacyjnych społeczeństwa. Część tych lasów powinna też nieprzerwanie spełniać oczekiwania ludzi co do jakości wypoczynku w lasach oraz obcowania z przyrodą, w tym z sędziwymi drzewami.
- Funkcje społeczne i ochronne muszą być nadrzędne względem pozyskiwania surowców, w tym drewna.
- Drzewostany i siedliska tych lasów są w większości dalece różne od naturalnych. Funkcje społeczne i ochronne trzeba pogodzić z częściową naturalizacją tych lasów. Lasy te nie są, i nie powinny być, parkami podmiejskimi typu „leśnego”. Gospodarowanie musi być podporządkowane kształtowaniu trwałych drzewostanów wielogeneracyjnych. Lasy te muszą być zarządzane przez leśników, w sposób wzorcowo zgodny z zasadami dobrej praktyki leśnej..
- Wspólnym priorytetem leśników, władz samorządowych i ogółu społeczności obszaru konurbacji jest utrzymanie trwałości, arealu oraz nieprzerwanych funkcji każdego wydzielenia leśnego. Zasada trwałości powinna zostać wprowadzona przez samorządy do planów zagospodarowania przestrzennego i być egzekwowana w polityce rozwoju w skali regionu i lokalnej.

Proponowane zasady ochrony lasów o wiodącej funkcji społecznej

- Ochrona społecznych i przyrodniczych walorów realizowana jest głównie poprzez ochronę starodrzewów i drzew biocenotycznych, ochronę zachowawczą i ochronę czynną drzewostanów na jednoznacznie wyznaczonych wydzieleniach, oraz poprzez ograniczanie inwazyjnych gatunków obcych.
- Na siedliskach świeżych, zwłaszcza w przypadku wydzieleni o znaczeniu rekreacyjnym i kulturowym, priorytetem jest ochrona czynna. Dotyczy ona zarówno wczesnosukcesyjnych drzew liściastych na właściwych im siedliskach, jak (w przypadku borów) – także sosny.
- Wszystkie siedliska bagienne i zalewowe objęte są ochroną zachowawczą. Jest ona priorytetem także dla lasów i borów na siedliskach wilgotnych jeśli skład gatunkowy drzewostanu i odnowień jest zgodny z warunkami siedliskowymi. W tej kategorii mieszczą się także drzewostany i ich siedliska, które ukształtowały się w związku z osiadaniem górniczymi. Zachowawczej ochronie podlegają także wszystkie źródła, inne miejsca wypływów wód podziemnych, oraz naturalny charakter śródleśnych potoków i ich dolin.
- Siedliska marginalne podlegają ochronie czynnej przed sukcesją wtórną. Dotyczy to szczególnie śródleśnych łąk i mokradeł, muraw, wrzosowisk i okrajków leśnych na siedliskach różnego typu.

- Cięcia sanitarne podtrzymujące trwałość i długowieczność drzewostanów mają pierwszeństwo przed działaniami nakierowanymi na ochronę procesów naturalnych. Zasada ta nie obowiązuje na powierzchniach objętych ochroną zachowawczą i w rezerwach przyrody.

Proponowane kluczowe zasady gospodarowania lasami o wiodącej funkcji społecznej

- Docelowy model gospodarki tymi lasami polegać będzie bardziej na ZARZĄDZANIU drzewostanami i ich siedliskami niż na „hodowli lasu”. Wszelkie prace prowadzone są dla podtrzymywania i wzmacniania podstawowych funkcji tych lasów. Pozyskiwanie drewna i innych użytków prowadzone jest tylko w ramach zabiegów ochronnych, wspomaganie wymiany pokoleń drzew (cięcia odnowieniowe), cięć pielęgnacyjnych, krajobrazowych, sanitarnych oraz cięć związanych z zachowaniem bezpieczeństwa publicznego (porządkujące
- Na poziomie samorządów powiatów i gmin realizowana jest ustawiczna, systemowa współpraca z nadleśnictwami, zarówno w procesie przygotowania jak i dla realizacji przyjętych planów urządzenia lasu (PUL).
- W jak największej liczbie, na jak największych powierzchniach utrzymywane są starodrzewy, zwłaszcza długowiecznych gatunków liściastych, jak i drzewa biocenotyczne.
- W stopniowej wymianie pokoleń drzew szeroko korzysta się z naturalnej regeneracji lasu, w razie potrzeby wspieranej wszelkimi zabiegami wspomagającymi skuteczne odnowienie drzew.
- Tam, gdzie to możliwe, zwłaszcza na siedliskach żyznych, następstwo pokoleń drzew w danym wydzieleniu jest stopniowe i rozłożone w czasie na kilka dziesięcioleci, tak aby na każdej powierzchni zapewniona była ciągła obecność drzew starszych i średniowiekowych. Co najmniej 30 % powierzchni wydzielenia powinno znajdować się stale pod okapem starych drzew.
- W razie potrzeby stosuje się zabiegi prześwietlające, wspomagające obsiew i odnowienie naturalne oraz odsłaniające młode pokolenie, poprzez rębnie złożone, zwłaszcza przerębnową (V), ewentualnie częściową (zwłaszcza IVd), zawsze dostosowaną zarówno do wymogu podtrzymywania i wzmacniania podstawowych funkcji lasu, jak do warunków lokalnych.
- Indywidualnie dla każdego wydzielenia określa się terminy wyrębu optymalne dla kształtowania i ustawicznego podtrzymywania wielopokoleniowej struktury danego drzewostanu oraz dla podtrzymywania i wzmacniania podstawowych, tj. pozaprodukcyjnych funkcji lasu. W odróżnieniu od modelu tzw. gospodarki wielofunkcyjnej, czy też lasów o dominującej funkcji produkcyjnej nie stosuje się kryterium przeciętnego wieku dojrzałości rębnej.
- Nie stosuje się wielkopowierzchniowych cięć zupełnych ani wielkopowierzchniowych cięć uprzętających.
- Nie stosuje się całkowitego jednorazowego usuwania drzewostanu na ścianie lasu, czyli w pasie szerokości odpowiadającej co najmniej wysokości jednego drzewa (około 25 m) od granicy wydziałów leśnych z obszarami nieleśnymi, o ile nie narusza to zasad bezpieczeństwa.
- Chemicznych środków ochrony roślin nie stosuje się (wyjątki mogą dotyczyć tylko przełamywania szczególnych trudności w wyprowadzeniu upraw leśnych).
- W odnowieniach nie stosuje się pełnej orki a jedynie, w razie potrzeby, punktowe przygotowanie gleby.
- Dla uniknięcia trwałego odwodnienia siedlisk leśnych dąży się do przywracania naturalnego charakteru drobnych śródleśnych cieków i ich dolin. Pozostawia się martwe drzewa leżące w korytach cieków i na ich brzegach.
- Ogranicza się dostępność niektórych miejsc, aby zapewnić spokój dzikim zwierzętom oraz możliwość swobodnego rozwoju cennych siedlisk przyrodniczych. Predestynowane do takich ograniczeń są zwłaszcza powierzchnie objęte ochroną zachowawczą, w tym m.in. trwale wilgotne (bądź zawodnione) w wyniku osiadań górniczych.
- Do niezbędnego minimum ogranicza się rozmieszczanie na powierzchniach leśnych oświetlenia sztucznego, a także (poza drogami i ścieżkami) urządzeń informacyjnych, edukacyjnych, rekreacyjnych.